

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ
της 10ης Σεπτεμβρίου 1996 *

Στην υπόθεση C-277/94,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του Arrondissementsrechtbank te Amsterdam προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΚ, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

Z. Taflan-Met,

S. Altun-Baser,

E. Andal-Bugdayci

και

Bestuur van de Sociale Verzekeringsbank,

και μεταξύ

O. Akol

και

Bestuur van de Nieuwe Algemene Bedrijfsvereniging,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ολλανδική.

η έκδοση προδικαστικής απόφασης ως προς την ερμηνεία των άρθρων 12 και 13 της απόφασης 3/80 του Συμβουλίου Συνδέσεως, της 19ης Σεπτεμβρίου 1980, περί της εφαρμογής των καθεστώτων κοινωνικής ασφάλισης των κρατών μελών των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στους Τούρκους εργαζομένους και στα μέλη των οικογενειών τους (ΕΕ 1983, C 110, σ. 60),

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

συγκείμενο από τους G. C. Rodríguez Iglesias, Πρόεδρο, D. A. O. Edward (εισηγητή), J.-P. Puissochet και G. Hirsch, προέδρους τμήματος, G. F. Mancini, J. C. Moitinho de Almeida, P. J. G. Kapteyn, C. Gulmann και J. L. Murray, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: A. La Pergola

γραμματέας: H. A. Rühl, κύριος υπάλληλος διοικήσεως,

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

- το Bestuur van de Sociale Verzekeringsbank te Amsterdam, εκπροσωπούμενο από τον E. H. Pijnacker Hordijk, δικηγόρο Άμστερνταμ,
- το Bestuur van de Nieuwe Algemene Bedrijfsvereniging, εκπροσωπούμενο από τον C. R. J. A. M. Brent, προϊστάμενο του τμήματος διοικήσεως και νομικών υποθέσεων της ενώσεως Gemeenschappelijk Administratiekantoor,
- η Ολλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον A. Bos, νομικό σύμβουλο στο Υπουργείο Εξωτερικών,
- η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους E. Röder, Ministerialrat στο Ομοσπονδιακό Υπουργείο Οικονομίας, και G. Thiele, Assessor στο ίδιο υπουργείο,

- η Ελληνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις Α. Σαμώνη-Ράντου, βοηθό ειδική νομική σύμβουλο στην Νομική Υπηρεσία Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων του Υπουργείου Εξωτερικών, και Α. Πνευματικού, ειδική επιστημονική συνεργάτιδα στην ίδια υπηρεσία,

- η Ισπανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον A. J. Navarro González, γενικό διευθυντή της υπηρεσίας νομικού και θεσμικού συντονισμού κοινοτικών υποθέσεων, και από τη R. Silva de Lapuerta, abogado del Estado, του ισπανικού Νομικού Συμβουλίου του Κράτους,

- η Γαλλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την E. Belliard, αναπληρώτρια διευθύντρια της διεύθυνσης νομικών υποθέσεων του Υπουργείου Εξωτερικών, και τον C. Chavance, γραμματέα εξωτερικών υποθέσεων στην ίδια διεύθυνση,

- η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τον P. J. Kyper, νομικό σύμβουλο, και την M. Πατακιά, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις προφορικές παρατηρήσεις της Altun-Baser, εκπροσωπούμενης από τον T. A. M. Visser, δικηγόρο Χάγης, του Bestuur van de Sociale Verzekering-sbank te Amsterdam, εκπροσωπούμενου από τον δικηγόρο E. H. Pijnacker Hordijk, του Bestuur van de Nieuwe Algemene Bedrijfsvereniging, εκπροσωπούμενου από τον F. W. M. Keunen, νομικό συνεργάτη της ενώσεως Gemeenschappelijk Administratiekantoor, της Ολλανδικής Κυβερνήσεως, εκπροσωπούμενης από τον M. A. Fierstra, αναπληρωτή νομικό σύμβουλο στο Υπουργείο Εξωτερικών, της Γερμανικής Κυβερνήσεως, εκπροσωπούμενης από τον E. Röder, της Ελληνικής Κυβερνήσεως, εκπροσωπούμενης από τις Α. Σαμώνη-Ράντου και Α. Πνευματικού, της Ισπανικής Κυβερνήσεως, εκπροσωπούμενης από τη R. Silva de Lapuerta, της Γαλλικής Κυβερνήσεως, εκπροσωπούμενης από τους C. Chavance και J.-F. Dobelle, αναπληρωτή διευθυντή της διεύθυνσης νομικών υποθέσεων του Υπουργείου Εξωτερικών, της Κυβερνήσεως του Ηνωμένου Βασιλείου,

εκπροσωπούμενης από την E. Sharpston, barrister, και της Επιτροπής, εκπροσωπούμενης από τους P. J. Kuypere και M. Πατακιά, κατά τη συνεδρίαση της 13ης Φεβρουαρίου 1996,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 26ης Μαρτίου 1996,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Με διάταξη της 23ης Αυγούστου 1994, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 12 Οκτωβρίου 1994, το Arrondissementsrechtbank te Amsterdam υπέβαλε, κατ'εφαρμογήν του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΚ, ορισμένα προδικαστικά ερωτήματα ως προς την ερμηνεία των άρθρων 12 και 13 της αποφάσεως 3/80 του Συμβουλίου Συνδέσεως, της 19ης Σεπτεμβρίου 1980, περί της εφαρμογής των καθεστώτων κοινωνικής ασφαλίσεως των κρατών μελών των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στους Τούρκους εργαζομένους και στα μέλη των οικογενειών τους (ΕΕ 1983, C 110, σ. 60, στο εξής: απόφαση 3/80). Το Συμβούλιο Συνδέσεως συνεστήθη με τη Συμφωνία Συνδέσεως μεταξύ της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας και της Τουρκίας, υπογραφείσα στις 12 Σεπτεμβρίου 1963 στην Άγκυρα από την Δημοκρατία της Τουρκίας, αφενός, καθώς και από τα κράτη μέλη της ΕΟΚ και από την Κοινότητα, αφετέρου, συναφθείσα, εγκριθείσα και επικυρωθείσα εξ ονόματος της Κοινότητας με την απόφαση 64/732/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 23ης Δεκεμβρίου 1963 (ΕΕ ειδ. έκδ. 11/001, σ. 64, στο εξής: Συμφωνία).
- 2 Τα ερωτήματα αυτά ανέκυψαν στο πλαίσιο διαφορών μεταξύ των Z. Taflan-Met, S. Altun-Baser και E. Andal-Bugdayci, αφενός, και του Bestuur van de Sociale Verzekeringsbank te Amsterdam, αφετέρου, και μεταξύ του O. Akol, αφενός, και του Bestuur van de Nieuwe Algemene Bedrijfsvereniging, αφετέρου, λόγω της αρνήσεως των αρμοδίων ολλανδικών οργανισμών να τους καταβάλλουν παροχές κοινωνικής ασφαλίσεως.

- 3 Η απόφαση 3/80 σκοπεί στον συντονισμό των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως των κρατών μελών προκειμένου οι Τούρκοι εργαζόμενοι που απασχολούνται ή απασχολήθηκαν εντός της Κοινότητας, καθώς και τα μέλη των οικογενειών και οι επιζώντες των εργαζομένων αυτών, να απολαύουν παροχών από τους καθιερωμένους κλάδους των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως.
- 4 Προς τούτο, οι διατάξεις της αποφάσεως 3/80 παραπέμπουν, κατ' ουσίαν, σε ορισμένες διατάξεις του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς και τις οικογένειές τους που διακινούνται εντός της Κοινότητος (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/001, σ. 73), και, σπανιότερα, στον κανονισμό (ΕΟΚ) 574/72 του Συμβουλίου, της 21ης Μαρτίου 1972, περί του τρόπου εφαρμογής του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/001, σ. 138).
- 5 Ο τίτλος ΙΙΙ της αποφάσεως 3/80 περιλαμβάνει διατάξεις συντονισμού, εμπνευσθείσες από τον κανονισμό 1408/71, αφορώσες τις παροχές ασθενοείας και μητρότητας, αναπηρίας, γήρατος και επιζώντων (συντάξεις), εργατικών ατυχημάτων και επαγγελματικών ασθeneιών, τα επιδόματα λόγω θανάτου, καθώς και τις οικογενειακές παροχές και τα οικογενειακά επιδόματα.
- 6 Ειδικότερα, το άρθρο 12, το οποίο αποτελεί το κεφάλαιο 2 του τίτλου αυτού, τιτλοφορούμενο «Αναπηρία», ορίζει τα εξής:

«Τα δικαιώματα παροχών εργαζομένου ο οποίος έχει υπαχθεί διαδοχικά ή κατά περιόδους στις νομοθεσίες δύο ή περισσότερων κρατών μελών καθορίζονται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 37, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, και παράγραφος 2, των άρθρων 38 μέχρι 40, του άρθρου 41, παράγραφος 1, εδάφια α', β', γ' και ε', και παράγραφος 2, και των άρθρων 42 και 43 του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71.

Πάντως:

- α) για την εφαρμογή του άρθρου 39, παράγραφος 4, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71, λαμβάνονται υπόψη όλα τα μέλη της οικογενείας, συμπεριλαμβανομένων των τέκνων που κατοικούν εντός της Κοινότητας ή στην Τουρκία.
 - β) την αναφορά στις διατάξεις του τίτλου ΙΙΙ, κεφάλαιο 3, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 που γίνεται στο άρθρο 40, παράγραφος 1, του κανονισμού αυτού αντικαθιστά η αναφορά στις διατάξεις του τίτλου ΙΙΙ, κεφάλαιο 3, της παρούσας αποφάσεως.»
- 7 Στη συνέχεια, το άρθρο 13, το οποίο υπάγεται στο κεφάλαιο 3, τιτλοφορούμενο «Γήρας και θάνατος (συντάξεις)», του τίτλου ΙΙΙ της αποφάσεως 3/80, ορίζει τα εξής:

«Τα δικαιώματα παροχών εργαζομένου, ο οποίος έχει υπαχθεί στη νομοθεσία δύο ή περισσότερων κρατών μελών, ή των επιζώντων αυτού καθορίζονται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 44, παράγραφος 2, πρώτη περίοδος, των άρθρων 45, 46, παράγραφος 2, και των άρθρων 47, 48, 49 και 51 του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71.

Πάντως:

- α) οι διατάξεις του άρθρου 46, παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 εφαρμόζονται ακόμα και αν πληρούνται οι προϋποθέσεις για τη γένεση του δικαιώματος παροχών, χωρίς να χρειάζεται η προσφυγή στις διατάξεις του άρθρου 45 του κανονισμού αυτού.
- β) για την εφαρμογή του άρθρου 47, παράγραφος 3, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 λαμβάνονται υπόψη όλα τα μέλη της οικογενείας, συμπεριλαμβανομένων των τέκνων που κατοικούν εντός της Κοινότητας ή στην Τουρκία.
- γ) για την εφαρμογή του άρθρου 49, παράγραφος 1, εδάφιο α', και παράγραφος 2, και του άρθρου 51 του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71, η αναφορά στο άρθρο 46 αντικαθίσταται από την αναφορά στο άρθρο 46, παράγραφος 2.»

- 8 Αντιθέτως προς τις δύο άλλες αποφάσεις που εξέδωσε την ίδια ημέρα το Συμβούλιο Συνδέσεως ΕΟΚ-Τουρκίας, δηλαδή την απόφαση 1/80, περί της αναπτύξεως της συνδέσεως, και την απόφαση 2/80, περί του καθορισμού των όρων θέσεως σε εφαρμογή της ειδικής ενισχύσεως προς την Τουρκία (μη δημοσιευθείσες), η απόφαση 3/80 δεν διευκρινίζει την ημερομηνία θέσεώς της σε ισχύ.
- 9 Από τη διάταξη περί παραπομπής προκύπτει ότι οι προσφεύγουσες των τριών πρώτων κυριών δικών είναι Τουρκίδες υπήκοοι κατοικούσες στην Τουρκία, χήρες Τούρκων εργαζομένων οι οποίοι εργάστηκαν ως μισθωτοί εντός διαφόρων κρατών μελών, μεταξύ των οποίων οι Κάτω Χώρες. Κατόπιν του θανάτου των συζύγων τους, οι προσφεύγουσες υπέβαλαν, εντός των κρατών μελών όπου είχαν εργαστεί οι σύζυγοί τους, αιτήσεις για τη χορήγηση συντάξεως επιζούσης συζύγου. Οι αρμόδιοι οργανισμοί της Γερμανίας και του Βελγίου έκαναν δεκτές τις αιτήσεις αυτές. Αντιθέτως, οι ολλανδικές αρχές απέρριψαν τις αιτήσεις, με την αιτιολογία ότι οι σύζυγοι των τριών προσφευγουσών της κυρίας δίκης απεβίωσαν στην Τουρκία, ενώ, σύμφωνα με την ολλανδική νομοθεσία, ο ασφαλισμένος ή τα πρόσωπα που έλκουν δικαίωμα από αυτόν μπορούν να αξιώσουν παροχή μόνον αν ο κίνδυνος που καλύπτει η ασφάλιση επέλθει ενόσω ο ενδιαφερόμενος υπάγεται στη νομοθεσία αυτή.
- 10 Ο προσφεύγων της τετάρτης κυρίας δίκης είναι Τούρκος υπήκοος, κάτοικος Γερμανίας, ο οποίος εργάστηκε αρχικά στις Κάτω Χώρες και στη συνέχεια στη Γερμανία, όπου κατέστη ανίκανος προς εργασία. Κατόπιν αυτού, ζήτησε να λάβει σύνταξη αναπηρίας τόσο στη Γερμανία όσο και στις Κάτω Χώρες. Αντιθέτως προς τον γερμανικό οργανισμό, ο αρμόδιος ολλανδικός οργανισμός απέρριψε την αίτηση, διότι η ανικανότητα προς εργασία του Ακολι επήλθε σε χρόνο κατά τον οποίο ο ενδιαφερόμενος δεν εργαζόταν πλέον στις Κάτω Χώρες και, ως εκ τούτου, δεν καλυπτόταν από την ολλανδική νομοθεσία.
- 11 Το Arrondissementsrechtbank te Amsterdam, εκτιμώντας ότι οι προσφεύγουσες της κυρίας δίκης μπορούν να τύχουν στις Κάτω Χώρες των αιτουμένων παροχών μόνο δυνάμει της αποφάσεως 3/80 και, ειδικότερα, των άρθρων 12 και 13 αυτής, αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:
- «1) Ισχύει στην Κοινότητα η απόφαση 3/80 του Συμβουλίου Συνδέσεως μεταξύ της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας και της Τουρκίας, περί εφαρμογής των καθεστώτων κοινωνικής ασφαλίσεως των κρατών μελών των

Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στους Τούρκους εργαζομένους και στα μέλη των οικογενειών τους, χωρίς να έχει θεσπιστεί πράξη εφαρμογής, κατά την έννοια του άρθρου 2, παράγραφος 1, της συμφωνίας περί των μέτρων που πρέπει να ληφθούν και περί των διαδικασιών που πρέπει να τηρηθούν για την εφαρμογή της Συμφωνίας Συνδέσεως μεταξύ της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας και της Τουρκίας;

- 2) α) Αν η απόφαση 3/80 δεν ισχύει (ακόμη) εντός της Κοινότητας, είναι δυνατόν να έχει μολοντούτο έννομες συνέπειες, υπό ορισμένες περιστάσεις, στον βαθμό που οι διατάξεις της επιδέχονται απευθείας εφαρμογή;
- β) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα, είναι τα άρθρα 12 και 13 της αποφάσεως 3/80 αρκούντως σαφή και ακριβή ώστε να εφαρμόζονται απευθείας χωρίς να χρειάζονται μέτρα εκτελέσεως, κατά την έννοια του άρθρου 32 της αποφάσεως 3/80;
- 3) α) Εφόσον το άρθρο 13 της αποφάσεως 3/80 μπορεί να τύχει εφαρμογής σε καταστάσεις όπως οι υπό κρίση, πρέπει να εφαρμοστούν εν προκειμένω τα άρθρα του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 τα οποία αναφέρει το εν λόγω άρθρο, όπως αυτά ίσχυαν κατά την ημερομηνία που το Συμβούλιο Συνδέσεως εξέδωσε την απόφαση, ήτοι στις 19 Σεπτεμβρίου 1980, ή πρέπει να ληφθούν υπόψη και οι μεταγενέστερες τροποποιήσεις των οικείων άρθρων του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71;
- β) Εξακολουθεί να έχει σημασία συναφώς το ζήτημα αν οι μετά τις 19 Σεπτεμβρίου 1980 τροποποιήσεις είχαν ως συνέπεια τα τμήματα των οικείων διατάξεων να αποτελούν αντικείμενο λεπτομερών κανόνων που περιλαμβάνονται σε άλλα άρθρα ή παραρτήματα του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71;»

Επί του πρώτου ερωτήματος

- 12 Με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα, το οποίο αφορά το αν η απόφαση 3/80 μπορεί να τύχει εφαρμογής εντός της Κοινότητας, ερωτάται αν και, σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, από ποια ημερομηνία τέθηκε σε ισχύ η εν λόγω απόφαση.
- 13 Δεδομένου ότι η απόφαση 3/80 δεν περιλαμβάνει διάταξη ως προς τη θέση της σε ισχύ, πρέπει να διερευνηθεί αν το αποτέλεσμα αυτό προκύπτει ενδεχομένως από τη Συμφωνία επί της οποίας στηρίζεται η απόφαση.
- 14 Η Συμφωνία ορίζει κατ' αρχάς, με το άρθρο 6, το οποίο υπάγεται στον τίτλο I, τιτλοφορούμενο «Αρχές», ότι «Για να εξασφαλιστεί η εφαρμογή και η βαθμιαία ανάπτυξη του καθεστώτος της συνδέσεως, τα συμβαλλόμενα μέρη συνέρχονται στο πλαίσιο του Συμβουλίου Συνδέσεως, το οποίο ενεργεί εντός των ορίων των αρμοδιοτήτων που του παρέχονται από τη Συμφωνία».
- 15 Το άρθρο 22, παράγραφος 1, το οποίο περιλαμβάνεται στον τίτλο III που αφορά τις γενικές και τελικές διατάξεις της Συμφωνίας, ορίζει τα εξής:

«Για την πραγματοποίηση των στόχων οι οποίοι καθορίζονται στη Συμφωνία και στις περιπτώσεις που προβλέπονται από αυτή, το Συμβούλιο Συνδέσεως έχει εξουσία να λαμβάνει αποφάσεις. Καθένα από τα συμβαλλόμενα δύο μέρη έχει την υποχρέωση να λαμβάνει τα μέτρα που συνεπάγεται η εκτέλεση των αποφάσεων (...).»

- 16 Τέλος, κατά το άρθρο 23, το οποίο επίσης υπάγεται στον τίτλο III της Συμφωνίας,

«Το Συμβούλιο Συνδέσεως αποτελείται, αφενός, από μέλη των κυβερνήσεων των κρατών μελών, του Συμβουλίου και της Επιτροπής της Κοινότητας και, αφετέρου, από μέλη της Τουρκικής Κυβερνήσεως.

(...)

Το Συμβούλιο Συνδέσεως αποφασίζει με ομοφωνία.»

- 17 Όπως προκύπτει από το σύνολο των διατάξεων αυτών, οι αποφάσεις του Συμβουλίου Συνδέσεως ΕΟΚ-Τουρκίας αποτελούν πράξεις θεσπιζόμενες από όργανο που προβλέπει η Συμφωνία, για την έκδοση των οποίων το όργανο αυτό έχει εξουσιοδοτηθεί από τα συμβαλλόμενα μέρη.
- 18 Δεδομένου ότι οι αποφάσεις αυτές υλοποιούν τους στόχους που έχουν τεθεί με τη Συμφωνία, συνδέονται άμεσα προς αυτή και έχουν ως αποτέλεσμα, δυνάμει του άρθρου 22, παράγραφος 1, δεύτερη περίοδος, της Συμφωνίας αυτής, ότι δεσμεύουν τα συμβαλλόμενα μέρη.
- 19 Βάσει της Συμφωνίας, τα συμβαλλόμενα μέρη αποδέχονται ότι δεσμεύονται από τις αποφάσεις αυτές και η εκ μέρους τους μη τήρηση της δεσμεύσεως συνιστά παράβαση της ίδιας της Συμφωνίας.
- 20 Επομένως, αντιθέτως προς τους ισχυρισμούς των καθών της κυρίας δίκης και των κυβερνήσεων των κρατών μελών που υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, το δεσμευτικό αποτέλεσμα των αποφάσεων του Συμβουλίου Συνδέσεως δεν μπορεί να εξαρτάται από το αν τα συμβαλλόμενα μέρη έχουν πράγματι θεσπίσει μέτρα εκτέλεσεως.
- 21 Υπό τις συνθήκες αυτές, όπως προκύπτει από τον δεσμευτικό χαρακτήρα που προσδίδει η Συμφωνία στις αποφάσεις του Συμβουλίου Συνδέσεως ΕΟΚ-Τουρκίας, ελλείψει διατάξεως ως προς τη θέση της σε ισχύ, η απόφαση 3/80 άρχισε να ισχύει την ημέρα εκδόσεώς της, δηλαδή στις 19 Σεπτεμβρίου 1980, και έκτοτε δεσμεύει τα συμβαλλόμενα μέρη.

- 22 Κατά συνέπεια, στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι η απόφαση 3/80 άρχισε να ισχύει την ημέρα εκδόσεώς της, δηλαδή στις 19 Σεπτεμβρίου 1980, και έκτοτε δεσμεύει τα συμβαλλόμενα μέρη.

Επί του δευτέρου ερωτήματος

- 23 Με το δεύτερο ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν αν οι διατάξεις της αποφάσεως 3/80, ειδικότερα δε τα άρθρα 12 και 13 αυτής, έχουν άμεσο αποτέλεσμα στο έδαφος των κρατών μελών και αν μπορούν συνακόλουθα να συνεπάγονται το δικαίωμα των ιδιωτών να τις επικαλούνται ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων.
- 24 Πρέπει να υπομνηστεί ότι, κατά πάγια νομολογία (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 30ής Σεπτεμβρίου 1987, 12/86, Demirel, Συλλογή 1987, σ. 3719, σκέψη 14), διάταξη συμφωνίας που συνήφθη από την Κοινότητα με τρίτες χώρες πρέπει να θεωρείται ότι εφαρμόζεται απ' ευθείας, όταν, ενόψει του γράμματός της, καθώς και του αντικειμένου και της φύσεως της συμφωνίας, συνεπάγεται σαφή και συγκεκριμένη υποχρέωση, που δεν εξαρτάται, ως προς την εκπλήρωση και τα αποτελέσματά της, από τη θέσπιση οποιασδήποτε μεταγενέστερης πράξεως.
- 25 Με την απόφαση της 20ής Σεπτεμβρίου 1990, C-192/89, Sevince (Συλλογή 1990, σ. I-3461, σκέψεις 14 και 15), το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι οι ίδιες προϋποθέσεις ισχύουν οσάκις πρέπει να προσδιοριστεί αν οι διατάξεις μιας αποφάσεως του Συμβουλίου Συνδέσεως ΕΟΚ-Τουρκίας μπορούν να έχουν άμεσο αποτέλεσμα.
- 26 Όπως επισημάνθηκε ανωτέρω, σκοπός της αποφάσεως 3/80 είναι ο συντονισμός των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως των κρατών μελών, προκειμένου οι Τούρκοι εργαζόμενοι που απασχολούνται ή απασχολήθηκαν εντός της Κοινότητας, καθώς και τα μέλη των οικογενειών και οι επιζώντες τους, να λαμβάνουν παροχές χορηγούμενες από τους καθιερωμένους κλάδους των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως.

- 27 Ο κανονισμός 1408/71, στον οποίο παραπέμπει η απόφαση 3/80, σκοπεί επίσης στον συντονισμό, εντός της Κοινότητας, των διαφόρων νομοθεσιών των κρατών μελών.
- 28 Εντούτοις, για τη συγκεκριμένη εφαρμογή του κανονισμού 1408/71 χρειάστηκε να εκδοθούν μέτρα εφαρμογής, τα οποία περιλαμβάνονται στον μακροσκελή κανονισμό 574/72.
- 29 Όπως έχει ήδη υπογραμμιστεί, η απόφαση 3/80 παραπέμπει σε ορισμένες διατάξεις του κανονισμού 1408/71 και του κανονισμού 574/72, λαμβανομένης πάντοτε υπόψη, για την εφαρμογή των διατάξεων αυτών, της συγκεκριμένης καταστάσεως των Τούρκων εργαζομένων που υπάγονται ή υπήχθησαν στη νομοθεσία ενός ή περισσότερων κρατών μελών, καθώς και των μελών των οικογενειών τους που κατοικούν στο έδαφος ενός από τα κράτη μέλη.
- 30 Πλήν όμως, όπως προκύπτει από τη σύγκριση μεταξύ των κανονισμών 1408/71 και 574/72, αφενός, και της αποφάσεως 3/80, αφετέρου, η απόφαση δεν περιλαμβάνει μεγάλο αριθμό ακριβών και λεπτομερών διατάξεων, οι οποίες, ωστόσο, θεωρήθηκαν απαραίτητες για τη θέση σε εφαρμογή του κανονισμού 1408/71 εντός της Κοινότητας.
- 31 Υπό την έννοια αυτή, ο κανονισμός 1408/71, εκδοθείς από το Συμβούλιο βάσει του άρθρου 51 της Συνθήκης, υλοποιεί τη θεμελιώδη αρχή που καθιερώνει η ανωτέρω διάταξη, η οποία συνίσταται στη διασφάλιση υπέρ των διακινουμένων εργαζομένων και των εξ αυτών ελκόντων δικαιώματα του συνυπολογισμού όλων των περιόδων που λαμβάνουν υπόψη οι διάφορες εθνικές νομοθεσίες για την κτήση και διατήρηση του δικαιώματος προς λήψη παροχών και για τον υπολογισμό του ύψους αυτών. Εντούτοις, για τη συγκεκριμένη θέση σε εφαρμογή των κανόνων συνυπολογισμού που περιλαμβάνει ο κανονισμός 1408/71 απαιτήθηκε η θέσπιση του άρθρου 15 του κανονισμού 574/72.

- 32 Ομοίως, ναι μεν η απόφαση 3/80 παραπέμπει στις διατάξεις του κανονισμού 1408/71 που εξαγγέλλουν την αρχή του συνυπολογισμού για τους κλάδους ασθενείας και μητρότητας, αναπηρίας, γήρατος, επιδομάτων λόγω θανάτου και οικογενειακών παροχών, πλην όμως η εφαρμογή της αρχής αυτής απαιτεί την προηγούμενη έκδοση συμπληρωματικών μέτρων εφαρμογής όπως αυτά του άρθρου 15 του κανονισμού 574/72.
- 33 Υπό τις συνθήκες αυτές, διαπιστώνεται ότι η απόφαση 3/80 προϋποθέτει, εκ φύσεως, μεταγενέστερη πράξη του Συμβουλίου προς συμπλήρωσή της και θέση της σε εφαρμογή εντός της Κοινότητας.
- 34 Εξάλλου, η Επιτροπή υπέβαλε στις 8 Φεβρουαρίου 1983 πρόταση κανονισμού (ΕΟΚ) του Συμβουλίου περί της εφαρμογής στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα της αποφάσεως 3/80 (ΕΕ C 110, σ. 1).
- 35 Η πρόταση κανονισμού επέχει θέση πράξεως προοριζομένης να θέσει σε εφαρμογή, εντός της Κοινότητας, την απόφαση 3/80. Συγκεκριμένα, το άρθρο 1 της προτάσεως ορίζει ότι «Η απόφαση 3/80 του Συμβουλίου Συνδέσεως ΕΟΚ-Τουρκίας (...) που προσαρτάται στον παρόντα κανονισμό, εφαρμόζεται εντός της Κοινότητας.» Προς τούτο, η πρόταση περιλαμβάνει περίπου 80 άρθρα και 7 παραρτήματα σχετικά με τους «συμπληρωματικούς κανόνες εφαρμογής της αποφάσεως 3/80», τα οποία θεσπίζουν λεπτομερείς κανόνες σχετικούς με την εφαρμογή των διατάξεων της αποφάσεως για κάθε κατηγορία παροχών που περιλαμβάνεται στο πεδίο εφαρμογής της, επιπλέον δε, παρέχουν διευκρινίσεις σχετικές, μεταξύ άλλων, με τη μη σώρευση των παροχών, τον καθορισμό της εφαρμοστέας νομοθεσίας, τον συνυπολογισμό των περιόδων, καθώς και χρηματοοικονομικές και μεταβατικές διατάξεις. Οι διατάξεις εφαρμογής της αποφάσεως 3/80 εμπνέονται κατά μεγάλο βαθμό από τις διατάξεις του κανονισμού 574/72. Έτσι, όσον αφορά την αρχή του συνυπολογισμού, το περιεχόμενο του άρθρου 13 της προτάσεως κανονισμού απηχεί σε μεγάλο βαθμό το άρθρο 15 του κανονισμού 574/72.
- 36 Πάντως, η πρόταση κανονισμού δεν έχει ακόμη εγκριθεί από το Συμβούλιο.

- 37 Από το σύνολο των ανωτέρω σκέψεων προκύπτει ότι, ακόμη και αν ορισμένες από τις διατάξεις της είναι σαφείς και ακριβείς, η απόφαση 3/80 δεν μπορεί να εφαρμοστεί καθόσον το Συμβούλιο δεν θεσπίζει συμπληρωματικά μέτρα εφαρμογής.
- 38 Συνεπώς, στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι, καθόσον το Συμβούλιο δεν θεσπίζει τα απαραίτητα συμπληρωματικά μέτρα για τη θέση σε εφαρμογή της απόφασης 3/80, τα άρθρα 12 και 13 της απόφασης αυτής δεν έχουν άμεσο αποτέλεσμα στο έδαφος των κρατών μελών και, συνεπώς, δεν μπορούν να συνεπάγονται το δικαίωμα των ιδιωτών να τα επικαλούνται ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων.

Επί του τρίτου ερωτήματος

- 39 Ενόψει της απαντήσεως που δόθηκε στο πρώτο και το δεύτερο ερώτημα, παρέλκει πλέον η εξέταση του τρίτου ερωτήματος.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 40 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν η Ολλανδική, η Γερμανική, η Ελληνική, η Ισπανική, η Γαλλική και η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, καθώς και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, που κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κυρία δίκη τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ

κρίνοντας επί των ερωτημάτων που του υπέβαλε με διάταξη της 23ης Αυγούστου 1994 το Arrondissementsrechtbank te Amsterdam, αποφαινεται:

- 1) Η απόφαση 3/80 του Συμβουλίου Συνδέσεως, της 19ης Σεπτεμβρίου 1980, περί της εφαρμογής των καθεστώτων κοινωνικής ασφαλίσεως των κρατών μελών των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στους Τούρκους εργαζομένους και στα μέλη των οικογενειών τους, άρχισε να ισχύει την ημέρα εκδόσεώς της, δηλαδή στις 19 Σεπτεμβρίου 1980, και έκτοτε δεσμεύει τα συμβαλλόμενα μέρη.
- 2) Καθόσον το Συμβούλιο δεν θεσπίζει τα απαραίτητα συμπληρωματικά μέτρα για τη θέση σε εφαρμογή της αποφάσεως 3/80, τα άρθρα 12 και 13 της αποφάσεως αυτής δεν έχουν άμεσο αποτέλεσμα στο έδαφος των κρατών μελών και, συνεπώς, δεν μπορούν να συνεπάγονται το δικαίωμα των ιδιωτών να τα επικαλούνται ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων.

Rodríguez Iglesias

Edward

Puissochet

Hirsch

Mancini

Moitinho de Almeida

Karpeyn

Gulmann

Murray

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 10 Σεπτεμβρίου 1996.

Ο Γραμματέας

Ο Πρόεδρος

R. Grass

G. C. Rodríguez Iglesias